

Tadeusz Zienkiewicz

Sergiusz Kułakowski : popularyzator literatury polskiej w środowisku emigracji rosyjskiej

Acta Polono-Ruthenica 5, 151-160

2000

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Tadeusz Zienkiewicz
Instytut Słowiańszczyzny Wschodniej
UWM w Olsztynie

Sergiusz Kułakowski – popularyzator literatury polskiej w środowisku emigracji rosyjskiej

W roku 1937 Polska Akademia Literatury, instytucja powołana na mocy rozporządzenia Rady Ministrów z 29 września 1933 i grupująca najwybitniejszych, przeważnie starszej generacji, twórców i badaczy literatury,¹ wystąpiła z wnioskiem do Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego o przyznanie Sergiuszowi Kułakowskiemu Srebrnego Wawrzynu Akademickiego. Odznaczenie to, ustanowione w 1934 roku, przyznawano za wybitną twórczość literacką, opiekę nad piśmiennictwem polskim, pracę wydawniczą, za szerzenie zamięłowania do literatury polskiej, krzewienie czytelnictwa i przyczyniania się w ogóle do zainteresowania polską twórczością literacką.² Otrzymywali je literaci, uczeni, tłumacze, nauczyciele, bibliotekarze, publicyści, wydawcy i księgarze, urzędnicy państwowi, dyplomaci, działacze społeczni, obywatele polscy i innych krajów.

W zamieszczonym w „Roczniku Polskiej Akademii Literatury 1937–1938” dokumencie, zawierającym listę odznaczonych osób, czytamy: „Pan Minister WRiOP zarządzeniem z dnia 4 listopada 1937 r. nadał, na wniosek Polskiej Akademii Literatury [...] Srebrny Wawrzyn Akademicki [...]

8. Za szerzenie zamięłowania do literatury polskiej za granicą:
[...] Kułakowskiemu Sergiuszowi, doc. uniw., lektorowi”.³

W grupie tej nadawano powyższe odznaczenie głównie dyplomatom, profesorom uniwersytetów, tłumaczom. Mieszkający w Polsce od roku

¹ Monitor Polski, 1933, nr 234, z 11 października, rozdz. 254. O PAL zob. B. Winkłowa, *Polska Akademia Literatury*, [w:] *O współczesnej kulturze literackiej*, pod red. S. Żółkiewskiego i M. Hopfinger, t. 2, Wrocław 1973, s.275-31; K. Czachowski, *Obraz literatury polskiej 1884–1934*, t. 3, Warszawa 1936, s. 721-721.

² Zob. „Rocznik Polskiej Akademii Nauk”, 1937–1938, s. 252-253.

³ Ibidem, s. 179.

1925 Sergiusz Kułakowski był od 1926 roku docentem Wolnej Wszechnicy Polskiej w Warszawie, lektorem języka rosyjskiego (od 1928 także wykładowcą literatury rosyjskiej) na Uniwersytecie Warszawskim i w kilku innych polskich uczelniach.

Jego biografia jest charakterystyczna dla twórców, uchodźców z Rosji – Polaków czy odczuwających związek z Polską i polsnością. Wychowani nieraz w środowisku dwóch kultur: polskiej i rosyjskiej i dwóch wyznań: katolickiego i prawosławnego, w Polsce stawali się pisarzami rosyjskimi bądź polskimi, uczestniczyli w rosyjskim (emigracyjnym) i polskim życiu literackim, tworzyli w jednym lub obu językach. Droga życiowa Sergiusza Kułakowskiego podobna była do drogi Georgija (Jerzego) Klingera, Lwa (Leona) Gomolickiego, a w pewnym stopniu i prozaika rosyjskiego, potomka powstańca z 1863 roku – Antona Dombrowskiego (Dąbrowskiego), filologa klasycznego prof. Tadeusza Zielińskiego, który jako Faddiej Zielinskij publikował artykuły o tematyce literackiej w prasie rosyjskiej ukazującej się w dwudziestolecium w Polsce, czy Michała Choromańskiego, tłumacza poezji polskiej na język rosyjski.

Sergiusz Kułakowski – syn profesora Uniwersytetu św. Włodzimierza w Kijowie – przed przybyciem do Polski w roku 1925 miał już za sobą studia w zakresie filologii słowiańskiej na uniwersytetach w Kijowie, Petersburgu i mediawistyczne w Lipsku i Paryżu, pracę w katedrze literatury staroruskiej w Kijowie i docenturę w Moskwie, pierwsze próby literackie i publicystyczne, a także rozprawę naukową w języku francuskim. Od przyjazdu do Polski brał żywy udział w polskim życiu literackim i naukowym.

W opracowaniach, notach biograficznych wymienia się przede wszystkim jego prace o literaturze rosyjskiej, w tym syntetyczne opracowanie *Pięćdziesiąt lat literatury rosyjskiej (1884–1934)*, przygotowywane monografie twórczości Lwa Tołstoja i Mikołaja Leskowa, opublikowane studia i artykuły o literaturze rosyjskiej i jej recepcji w Polsce, wspomina się o jego współpracy z wieloma pismami polskimi⁴ i rosyjską prasą ukazującą się w Polsce,⁵ pisze się o jego udziale w I Kongresie Sławistów w Pradze w roku 1929 i w II w Warszawie w roku

⁴ Współpracował z „Kwadrygą”, „Wiadomościami Literackimi”, „Kameną”, „Teatrem”, „Życiem Literackim”, „Pamiętnikiem Warszawskim”, „Gazetą Polską”, „Przełgądem Warszawskim”.

⁵ M. in. z pismami „Воскресное чтение”, „Газета Ром-а”.

1934⁶, w kongresie archeologów bałtyckich w Rydze w 1930 roku i o odczytach wygłaszanych w krajach bałtyckich, a w kraju – o udziale w Zjeździe ku czci Jana Kochanowskiego w Krakowie w roku 1930 i o referatach wygłaszanych na posiedzeniach towarzystw naukowych.

Autorzy publikacji o rusycystyce polskiej, w tym o S. Kułakowskim: Franciszek Sielicki⁷, Ryszard Łużny⁸ i inni słusznie koncentrują uwagę na jego osiągnięciach i miejscu w rusycystyce polskiej. W mniejszym stopniu przedmiotem badań był jego udział w polskim życiu literackim i rola w popularyzowaniu literatury polskiej również poza granicami kraju, szczególnie w środowisku emigracji rosyjskiej, stało się to przedmiotem rozważań w tym artykule.

Autor hasła w *Polskim słowniku biograficznym* – Tadeusz Chróścielewski⁹ pisze, że S. Kułakowski opublikował ponad 200 artykułów i rozpraw na tematy z zakresu rusycystyki, polonistyki, literatury krajów bałtyckich. Drukował na łamach wielu pism, żywa była jego współpraca z „Wiadomościami Literackimi”, a szczególnie z „Kameną”, o czym świadczy zachowana korespondencja z jej redaktorem – Kazimierzem Jaworskim.¹⁰

W roku 1929 odbył się w Pradze I Kongres Sławistów. Spośród polskich badaczy literatury czynny udział wzięli: m.in. Marian Szyjkowski (członek prezydium kongresu), Jan Bystron, Józef Gołąbek, Sergiusz Kułakowski. W drugim dniu obrad (7 października), jak wynika z programu obrad zamieszczonego na łamach pisma „Slavia”¹¹, na posiedzeniu sekcji historycznoliterackiej, podsekcji A. Kułakowski wygłosił referat

⁶ Zob.: *II Międzynarodni Sjezd Slavistov*, Warszawa 1934, Praha 1972; *II Międzynarodowy Zjazd Sławistów (Filologów Słowiańskich). Księga referatów, sekcja II – Historia literatury*, Warszawa 1934, s.86.

⁷ F. Sielicki, *Z dziejów rusycystyki polskiej okresu międzywojennego* (S. Kułakowski, W. Fiszer, S. Hessen D. Filozofów i in.), „Przegląd Rusycystyczny”, 1981, nr 3 (15); tenże, *Polonika w twórczości rosyjskich pisarzy emigracyjnych w ocenie polskiej krytyki międzywojennej*, „Acta Universitatis Wratislaviensis”, 1809, *Slavica Wratislaviensia* XCII, Wrocław 1996.

⁸ R. Łużny, *Od słowianofilstwa do słowianoznawstwa. Dwa wieki historycznoliterackich zainteresowań rusycystycznych w Polsce (1800–1939). Założenia, stan i potrzeby badań*, [w:] *Studia z dziejów rusycystyki historycznoliterackiej w Polsce*, pod red. R. Łużnego, Wrocław 1976.

⁹ T. Chróścielewski, *Kułakowski Sergiusz*, PSB, t. 16, z. 68, Warszawa 1971, s. 173-174.

¹⁰ Zob. K. A. Jaworski, *W kręgu „Kameny”*, Lublin 1965, s. 101-112, 343-346.

¹¹ „Slavia”, *Časopis pro slovanskou filologii*, 8, Praha, 1930, s. 856.

pt. „Современные польские поэты”. W roku 1931 ukazał się „Nákladem výboru 1. Sjezdu Slovanských Filologů” jako nadbitka referat Kułakowskiego „О романтизме в современной польской поэзии”. Zachowany w zbiorach Biblioteki Głównej UW egzemplarz nosi następującą odręczną dedykację: „Wielce Szanownemu, Kochanemu Panu Profesorowi Stanisławowi Szoberowi w serdecznym upominku o I Zjeździe Sławistów – serdecznie oddany S. Kułakowski, 21 IV 1931”.

Szkic swój zaczyna od charakterystyki Młodej Polski, w której, jak pisze, „korzeniami tkwi, literatura. naszych dni”.¹² Młoda Polska była w istocie kierunkiem romantycznym, dla której ziemia ojczysta była źródłem mocy. Tworzący w tym okresie pisarze nie byli, według jego określenia, „narodnikami”, nie szli do mas, ale z tych podstawowych warstw społeczeństwa się wywodzili i sięgając do mowy ludu starali się odnowić język literacki. Kułakowski powołał się tu na twórczość Jana Kasprowicza, Stanisława Przybyszewskiego, Stanisława Reymonta, Stefana Żeromskiego, Leopolda Staffa, podkreślając, że kontynuowali oni etnos romantyczny i mesjanizm epoki Mickiewicza, Słowackiego i Krasińskiego, lecz przeżywali *dolor ingens ante lucem*.

Spośród poetów tego okresu najszerzej potraktował twórczość Kazimierza Przerwy-Tetmajera, Jana Kasprowicza i Tadeusza Micińskiego.

Praca Kułakowskiego zawiera przegląd ugrupowań, nurtów, tendencji, osobowości twórczych we współczesnej literaturze, od skamandrytów i poetów z tym ugrupowaniem związanych – J. Tuwima, K. Wierzyńskiego, J. Lechonia, J. Iwaszkiewicza, A. Słonimskiego, a także innych twórców, m.in. S. Balińskiego, K. Iłakowiczówny, M. Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej, a następnie poetów grupy „Czartak” z Emilem Zegadłowiczem, Edwardem Kozikowskim i twórców, których określa mianem „nowatorów”, zaliczając do nich futurystów, Awangardę Krakowską, grupę którą nazywa „rewolucyjno-społeczną” z W. Broniewskim i poetów „Kwadrygi”, z którą sam był związany. W programach, w twórczości poszczególnych poetów szuka on śladów tradycji okresu romantyzmu i neoromantyzmu, nawet w odniesieniu do poetów „Kwadrygi”, którzy atakując skamandrytów za ich symbolizm i romantyzm sami tworzyli, jak pisze, poezję przepełnioną romantycznym nastrojem.

¹² С. Кулаковский, *О романтизме в современной польской поэзии*, Praha 1931, s. 1.

Kułakowski był komparatystą, pisząc o literaturze Młodej Polski i dwudziestolecia nawiązuje do literatury rosyjskiej. Czyni to również ze względu na rosyjskiego odbiorcę, któremu przez porównanie obu literatur, zjawisk życia literackiego chce przybliżyć polską literaturę. „Chimerę” zestawia z moskiewskim pismem „Wiesy” i petersburskim „Apołłon”, omawiając twórczość Juliana Tuwima pisze o nim nie tylko jako o znakomitym tłumaczu literatury rosyjskiej na język polski, ale określa go mianem „алхимик”, „маг стиха”, porównując go do Briusowa, a używając w stosunku do niego słów „волшебник музыки слова”, zestawia go z Balmontem.¹³ Wysoko ceni twórczość Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej i Kazimiery Iłakowiczówny, o tej ostatniej powiada, że „z czysto Lermontowską ironią, zamknięta w sobie, z dumą patrzy na świat, a w jej poezji wiele jest oznak romantycznej epoki”, w *Słowie o Jakubie Szeli* Bruna Jasińskiego dopatruje się zaś wpływu *Pugaczowa* Jesienina. O Włodzimierzu Swobodniku z grupy „Kwadryga” pisze, że „przeżywa iście Lermontowską tęsknotę, wyobcowanie i jedynie w związkach z ziemią – ojczystym Mazowszem znajduje ukojenie”.¹⁴

W roku 1929 w berlińskim wydawnictwie emigracyjnym „Petropolis”, działającym w latach 1932–1938 i publikującym powieści, tomiki poezji i prace twórców emigracyjnych, ukazał się tom *Современные польские поэты в очерках Сергея Кулаковского и в переводах Михаила Хороманского*, zawierający opracowanie poezji polskiej od Młodej Polski. Zastosował tu ten sam co i w poprzedniej publikacji podział na okresy, grupy i szkoły poetyckie. Tom składa się z następujących rozdziałów: *Młoda Polska, Skamander. Poeci nie należący do grup poetyckich, Czartak, Futuryści i nowatorzy, Grupa społeczno-rewolucyjna, Kwadryga*.

Ogółem tom liczy 248 stron, zawiera przegląd twórczości kilkudziesięciu poetów (41 współczesnych i 4 z okresu Młodej Polski) i utwory czterdziestu pięciu: od Jana Kasprowicza po Włodzimierza Swobodnika z „Kwadrygi”. S. Kułakowski zamieścił tu szkic o Młodej Polsce, charakterystykę poszczególnych grup poetyckich oraz informacje o twórczości poetów Młodej Polski, Skamandra i innych. Niektóre szkice są obszerniejsze i liczą 4–6 stron (o J. Kasprowiczu, T. Micińskim, K. Wierzyńskim, A. Słonimskim, J. Tuwimie, K. Iłakowiczównie, M. Paw-

¹³ Ibidem, s. 15.

¹⁴ Ibidem, s. 8.

likowskiej), inne 1 lub 2 strony, a czasem danemu twórcy poświęca autor kilka wierszy w szkicu o danej grupie czy pokoleniu poetyckim.

Szkice te noszą wyraźnie informacyjny charakter (choć autor czasem od tej zasady odstępuje), co było zgodne z założeniami sformułowanymi we wstępie. Kułakowski wyszedł z założenia, że „czytelnik rosyjski prawie zupełnie nie zna współczesnej literatury polskiej i oto dlatego powstała ta książka o polskich poetach, posiadająca charakter informacyjny”. Wyjaśniając zawartość pracy, stwierdza, że obejmuje ona twórczość poetów dwudziestolecia, z doby poprzedniej uwzględniono tylko tych, którzy związani są z poezją współczesną. We wstępie wyjaśnił też, że tłumacz (Michał Choromański) nie był skrupowany przy doborze utworów owymi opracowaniami. Kułakowski zaznacza dalej, że napotkał na wiele trudności, gdyż prócz powstałej dawniej pracy Jana Lama nie ukazała się do końca lat dwudziestych żadna praca ujmująca całościowo literaturę współczesną, w związku z tym musiał prowadzić badania, gromadzić materiał, zbierać informacje od samych autorów. Pomocni w tym byli redaktor „Wiadomości Literackich” Mieczysław Grydzewski, wydawca Jakub Mortkowicz i Marian Sztajnsberg.

Podobnie jak i w poprzednich szkicach, Kułakowski, pragnąc przybliżyć literaturę polską rosyjskiemu czytelnikowi, odwoływał się do rosyjskiego okresu w życiu poetów (Wierzyńskiego, Leśmiana, Iłakowiczówny), pisał o kontaktach polskich poetów z rosyjskimi twórcami (Kasprowicz i Balmont), przy omawianiu twórczości wielu poetów doszukiwał się różnorodnych związków literackich, podobnej tematyki wierszy, motywów, cech sztuki poetyckiej itp. Czynił to w odniesieniu do poezji Kasprowicza i Tiuczewa, Micińskiego, malarstwa Wrubla i poezji Skriabina i Pasternaka, utworów Staffa i Briusowa czy Jasińskiego i Pasternaka, Erenburga, Wołoszynowskiego i Lermontowa, Turgieniewa, Błoka itd. Informował też, którzy twórcy rosyjscy są ulubionymi poetami Tuwima, Wierzyńskiego, Iwaszkiewicza i innych, czyje i które utwory poetyckie ukazały się w tłumaczeniu Tuwima czy Broniewskiego.

Przykładów takiego komparatystycznego podejścia w książce tej jest niemało. Na przykład w szkicu o Janie Kasprowiczu Kułakowski pisze: „Najwspanialszą księgą liryki poświęconą miłości do ziemi jest *Księga ubogich* (1916 r.) lub »смирных«, jak przetłumaczył Balmont”. Kasprowicz, w tej, jak określa ów zbiorek Kułakowski, „spowiedzi surowego wobec siebie artysty, przewyciężył on okres

burzy i naporu w swojej twórczości i odnalazł prostotę, tajemnicę, którą znał Tiutczew i która stała się jedynym celem rosyjskich akmeistów (1910–1925).¹⁵

Tadeuszowi Micińskiemu poświęcił aż pięć stron. Analizując jego *Czarnobyłskie dęby* zauważa: „Miciński – oryginalny twórca, ponadto natchniony prorok, jakby zszedł z ilustracji Wrubla do wiersza Puszkina. A i oblicze Micińskiego – poety w pełni ma cechy Wrubla. Być może obu im dostępne były te same wizje, jednemu w postaci kreski i barwy, drugiemu – rytmicznej mowy [...] Dokładnie takie same wrażenia jak w *W mroku gwiazd*, wywołuje poemat A. Skriabina (opublikowany dziesięć lat wcześniej), jeśli czytać go zapominając o muzyce. Zresztą, i Miciński, i Skriabin – to neobuddyści i teozofowie – o bliskim sobie światopoglądzie.¹⁶

I o Kazimierze Iłłakowiczównie: „W poezji Iłłakowicz pobrzmiwia wyraźnie głos »dumnego człowieka« romantycznej epoki, serce którego nasycone było »goryczą i gniewem« – Lermontowa. Doprawdy gorzką trucizną była dla Iłłakowicz niegdyś poezja Lermontowa, od której poetka być może już dawno odeszła, lecz istnieje przecież pokrewieństwo dusz, od której nie ma ucieczki”.¹⁷

Trzeba jednak stwierdzić, że ta próba przybliżenia czytelnikowi rosyjskiemu literatury polskiej nie należy do udanej. Zamiast skoncentrować uwagę na twórczości kilku wybitniejszych poetów, Kułakowski dał, nie zawsze trafną, charakterystykę aż ponad czterdziestu twórców, nie przestrzegając hierarchizacji, powodując natłok informacji. Nic dziwnego, że praca ta spotkała się z surowym osądem Karola Zawodzińskiego, który sformułował wiele zarzutów, nawet w odniesieniu do języka, stwierdzając na końcu: „Strona językowa też nie może wpłynąć na życzliwe przyjęcie książki przez publiczność rosyjską”. Publikację tę określił jako szkodliwą dla propagandy kultury polskiej.¹⁸

W roku 1930, w związku z 400-leciem urodzin Jana Kochanowskiego, odbył się w Krakowie zjazd jego imienia, w którym udział wziął również Sergiusz Kułakowski.

¹⁵ *Современные польские поэты в очерках Сергея Кулаковского и переводах Михаила Хороманского*, „Петрополис”, Берлин 1929, s. 17.

¹⁶ *Ibidem*, s. 34.

¹⁷ *Ibidem*, s. 137.

¹⁸ K.W. Zawodziński. *Nowe wydawnictwa. Szkodliwa dla propagandy kultury polskiej książka*, „Przegląd Współczesny”, t. 31, Kraków 1929, s. 465-467.

W tym też roku nakładem berlińskiego wydawnictwa „Petropolis” ukazała się jego praca *Ян Кохановский. 1530–1930*, opatrzona reprodukcją drzeworytu przedstawiającego poetę.

Autor opatrzył opracowanie następującą dedykacją: „Фаддею Францевичу Зелинскому – провозвестнику Славянского Возрождения”.

Egzemplarz znajdujący się w zbiorach Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego zawiera też odręczną dedykację: „Jaśnie Wielmożnemu Panu Redaktorowi D-wi Stanisławowi Lamowi z wyrazami głębokiego szacunku od autora. 4 VI 1930”.

Celem tej pracy, liczącej 31 stron, było zapoznanie rosyjskiego czytelnika z twórczością Jana Kochanowskiego, uświadomienie jego miejsca w literaturze europejskiej. Na początku tego szkicu jego autor pisze: „Czterysta lat minęło od dnia urodzin polskiego poety Jana Kochanowskiego. Znaczenie dla całej Słowiańszczyzny Jana Kochanowskiego polega na tym, że on pierwszy spośród słowiańskich poetów uczestniczył w rozwoju ogólnoeuropejskiej poezji i w dziele odrodzenia tradycji antycznego świata”.¹⁹ Kułakowski, omawiając poszczególne utwory poety, szczególnie mocno podkreślał ich związek z poezją antyczną. Celowo też dość szczegółowo przedstawił koleje życia i twórczość Kochanowskiego na tle współczesnej mu literatury europejskiej (ograniczając się tylko do wzmianek o literaturze polskiej).

Położenie nacisku na znaczenie twórczości Kochanowskiego dla całej Słowiańszczyzny stało się myślą przewodnią tej rozprawy. Kułakowski przypomina, że w tym czasie w Moskwie, w państwie Iwana Groźnego, nie mogło być mowy o rozwoju twórczości poetyckiej, natomiast pojawienie się Kochanowskiego dało literaturze polskiej prawo do zaistnienia na orbicie rozwoju ogólnoeuropejskiej literatury.

Nie przypadkowo w końcowej części szkicu wymienia przekłady utworów Kochanowskiego w wieku XVII i XVIII na język niemiecki, a współcześnie na języki francuski, włoski, angielski. Szkic kończy słowami: „Tak narody należące do grup językowych romańskiej i germańskiej uczciły wybitnego słowiańskiego humanistę i poetę”.²⁰ W tych słowach być może zawarta jest odpowiedź na pytanie, dlaczego Kułakowski nie wspominał o przekładach poezji Kochanowskiego na

¹⁹ 19 С. Кулаковский, *Ян Кохановский 1530–1930*, „Петрополис”, Берлин 1930, s. 9.

²⁰ *Ibidem*, s. 16.

język rosyjski w wieku XIX i na początku XX.²¹

Szkic ten zawiera przekłady kilku wierszy poety z Czarnolasu pióra Kułakowskiego – trzech fraszek: *Na swoje księgi, Nagrobek kotowi, Do gór i lasów* i dwóch trenów: *Trenu VIII* i *Trenu XVIII*. Nazwę gatunku „fraszka” wprowadził do języka polskiego J. Kochanowski, Kułakowski, charakteryzując ten dział twórczości polskiego poety posłużył się nie w pełni adekwatnym określeniem gatunku – шутка (żart). Dla określenia swoich pieśni żałobnych powstałych po śmierci córki Urszulki, Kochanowski zastosował nazwę antyczną – tren (*threnos*), Kułakowski zaś zastąpił nazwą utworu o charakterze lamentacyjnym i elegijnym, znanym w folklorze i literaturze staroruskiej – плач.

Tak jak i w szkicu o polskiej poezji współczesnej, Kułakowski starał się przybliżyć poezję Jana Kochanowskiego rosyjskiemu odbiorcy, np. wyjaśniając cechy wiersza tego poety. Pod tekstem fraszki *Nagrobek kotowi* pisze: „W oryginale całkowicie żeńskie rymy jakże jednoznaczne dla rosyjskiego czytelnika; Kochanowski w ogóle innych rymów nie uznawał”.²² I pisząc o *Psalterzu*: „Wiemy, jaką popularnością cieszył się *Psalterz* w okresie średniowiecza i jak często, aż do wieku XIX, tłumaczono na wiele języków psalmy i wiersze, (także w literaturze rosyjskiej)”.²³ Charakteryzując dworską poezję Kochanowskiego wspomina, że jej przykłady znaleźć można w literaturze rosyjskiej w wiekach XVIII – XIX. Owo pragnienie przybliżenia wiedzy o czasach Kochanowskiego prowadziło czasem do uproszczeń, np. na stronie 10, opisując ówczesny Wawel, nazywa go Kremlem.

W roku 1934 uczestniczył w II Kongresie Słowistów w Warszawie, ale wygłosił tu referat o literaturze rosyjskiej.²⁴

Kułakowski tłumaczył też utwory innych polskich poetów. W dziesiątym, mickiewiczowskim numerze „Kamieny” z roku 1934, zamieścił rosyjski przekład fragmentu *Książki pielgrzymstwa*, utworu stylizowanego na wzór Biblii i Ewangelii. Zamieszczony rozdział XVI zawiera przy-

²¹ Zob. *Polska literatura piękna od XVI w. do początku XX w. w wydawnictwach. Bibliografia przekładów oraz literatury krytycznej w języku rosyjskim wydanych w latach 1711–1975*, t. 2, Wrocław 1986, s. 121–145

²² С. Кулаковский, *Ян Кохановский*.... s. 18.

²³ Ibidem, s. 29.

²⁴ *Ložno-narodnaja poezija w russoj literaturie seredniny XIX wieka*, [w:] *II Mezinarodni Sjezd Slavistov, Warszawa 1934. Bibliografije*, Praha 1972; Zob też: *Księga referatów – sekcja II, Historia literatury*, Warszawa 1934, s. 86.

powieść alegoryczną o podróżnych, którzy wpadli do wilczej jamy. Wybór tego rozdziału był trafny, można w nim doszukać się aktualnych wskazań polityczno-moralnych i odnieść do emigracji rosyjskiej. Tego zdania był i Kułakowski. We wstępie do tłumaczenia fragmentu dzieła Mickiewicza zwraca uwagę na uniwersalizm utworu, na to, że nie tylko polska emigracja, ale i każda inna, np. rosyjska może w *Księgach* usłyszeć głos swojego – jak pisze – „вожарого” (przewodnika). Szczególnie *Księga pielgrzymstwa* jest według niego bliska i zrozumiała współczesnym.²⁵ Przypowieść zaczyna się od słów: „Jesteście w ziemi cudzej wśród bezprawia jako podróżni, którzy w kraju nieznanym wpadną w jamę”.

Po wojnie objął katedrę języka i literatury rosyjskiej na uniwersytecie w Łodzi. Kontynuował swoje zainteresowanie związkami literackimi polsko-rosyjskimi, w tym zaczętymi przed wojną badaniami nad twórczością Leskowa, drukując na łamach prasy szkice o nim²⁶ oraz o Tuwimie jako tłumaczu poezji rosyjskiej.²⁷

Sergiusz Kułakowski zmarł w roku 1949 i został pochowany na cmentarzu prawosławnym w Warszawie.

W artykule tym przedstawiono tylko zagadnienie popularyzacji literatury polskiej wśród Rosjan, na opracowanie czeka udział Kułakowskiego w polskim życiu literackim czy jego rola w zapoznawaniu polskiego czytelnika i słuchacza z literaturą rosyjską, z twórczością A. Puszkina, M. Leskowa, S. Jesienina, M. Wołoszina, A. Błoka, W. Chodasiewicza, W. Briusowa, W. Majakowskiego i innych. Wspomnieć też należy o jego zainteresowaniach kulturą krajów bałtyckich, artykułach o poezji estońskiej, łotewskiej, fińskiej w prasie polskiej.

²⁵ *Книги польского народа и польского странничества*, „Kamena”, 1934, nr 10, s. 183-185.

²⁶ *Rosyjski demokrata o Polsce*, „Dziennik Łódzki”, 1946, nr 48 i *Wielkorusini, Małorusini, Polacy w utworach Mikołaja Leskowa (1831-1895)*, „Sprawozdanie Łódzkiego Towarzystwa Naukowego”, 1947, nr 1, s. 54-60.

²⁷ „Polski Tygodnik Literacki”, 1950, nr 6.